

Srbiji več knezov nego v kaki drugi državi vlad. Nič manj nego devet vladarjev sedelo je od tega časa na srbskem prestolu in od teh umrla sta samo dva na njem. Take vedne premembe vladarjev pa slabo vplivajo na razvoj države. Regentstva nimajo nikoli take avtorite pri narodu nego vladarji sami. Od časa nove ustave bilo je pričakovati boljših razmer, toda ostalo je pri starem. V teh žalostnih razmerah obrnene so oči vseh na mladega kralja. Še-le ko postane ta polnoleten, zamorejo nastati boljše razmere. Vender naj se pa novi kralj ne ravna po vzgledu njegovih prednikov in naj ga s prestola ne premakne že najmanjši domači prepir, temveč naj smatra za sveto dolžnost srbskega vladarja: v boju vztrajati in na prestolu umreti.

Anglija. — Na sveti večer so hoteli v Dublinu dozdaj nepoznani lopovi z dinamitno bombo razstreliti hišo, v kateri je stanoval minister za Irsko, John Morley. Z ozirom na to, ker je Morley navdušen zagovornik Gladstonejeve irske homerule je ta atentat vzbudil svetovno zanimanje. Nihče ne more uganiti, kake vrste ljudje bi bili ta zločin prouzročili. Londonska policija je mnenja, da je ta zločin napravila irska dinamiška stranka o katerej zopetnem gibanju je ista že pred tedni bila obveščena in katero je na tistem pričela zasledovati. Stranka zvedevši o korakih policije, je potem svoje delovanje premestila iz Londona v Dublin in tako tam napravila atentat. Po najnovejših poročilih je londonska kriminalna policija storila vse potrebne korake, da pride na sled zločincem. Morley dobil je že več pretilnih pisem. — Po nekkih poročilih nastal je mej Gladstonejem in dvema drugima ministroma zopet prepir zaradi irske homerule. Koliko je na tem resnice, pokazala bo prihodnost. — Ministerski predsednik Gladstone dopolnil je dne 29. decembra l. l. svojo trinosemdeseto leto.

Obrtnija.

Vpliv vapna, gipsa in cementa na železo.

Železo se rabi vedno bolj pogostoma pri raznih zgradbah in stavbah. Celo na kmetih poseže zidar rad po železnih vezeh, nosačih in traverzah, a v mestu uporabljajo železo pri vsaki stavbi v toliki meri, da je pač opravičeno, če spregovorimo nekoliko o tem, kako vplivajo naša najbolj navadna stavbinska vezila, vapno, gips in cement, na železo, če ga porabimo brez vsacega varstva pri zidanju.

Železo, ki je vdežano v sveži apneni mort, se v kratkem močno premeni in sicer posebno kovano železo, mej tem ko se lito železo bolje obdrži. Vpliv svežega vapnenega morta se kaže najprej na površji železa, kjer se hitro napravi močna rujà. Ta rujà pa ne ostane na vrhu, temveč sega vedno globlje proti sredini železnega dela. Zanimivo je, kako se naredé krog železnega objekta iz ruje in morta cele skorje, ki se pri najmanjšem pretresu rade odluščijo in odpadejo.

Te skorje vlečejo iz bližnje sosedščine vlago in mokroto nase, s tem pa dalje uničujejo železo. Sedaj tudi razumemo, zakaj da se ves proces tako hitro vrši in zakaj da se drobnejši železni deli v svežem apnenem mortu v kratkem času popolnoma v rujò spremené, ali kakor pravimo, da jih rujà popolnoma sne. Pa tudi pri debelejših objektih, pri katerih rujà ne sega še do jedra,

se je sredina čudno pretvorila. Tako jedro je na videz še zdravo železo, a postalo je toraj manj trdno, krhko in lomljivo. Le tam pa tam more uže oko to spremembo zapaziti, ker dobi dotično železo razločno kristalično sestavo.

Poleg teh prikazni opazujemo tudi še, da postanejo vsled rujè železni deli debelejši in obsežnejši, tako da se sosednji zid razpoka in celo kamenje razruši.

Tako so na pr. opazovali, da so težki rezani kamni, ki so bili napačno vezani z železnimi cveki in kljukami, zalitimi z vapnenim mortom, zlezli iz svojega stališča, in jih je bilo treba vnovič vzdati in pritrčiti.

Manj znano je, da ima tudi gips podoben, če tudi manj energičen vpliv na železo. Tak slab vpliv se kaže posebno tam, kjer je sosednji zid vlažen ali sploh, kjer mokrota lahko sega do gipsa. Potem opazujemo jednake prikazni, kakor pri vapnenem mostu in treba je iste previdnosti pri uporabi železnih delov, ki so z gipsom obdani in pritrjeni.

S kako silo se tudi v tem slučaju javlja povečanje prostornine, dokazuje nastopni slučaj: Pri dvoriščnih vratih, katera so imela kamenite vereje (bangarje), so zgornje in spodnje šteklo s svincem zalili in pritrčili v vereje, srednjega pa z gipsom. Čez nekaj časa se je sredi verej odluščila kamenita školjka, ne da bi bil kak vnanji povod. Odpadli kameniti kos je odkril zagipsano šteklo in pokazalo se je, da se je okrog železa naredila več milimetrov debela skorja, ki se je rada luščila proč in ki je bila značajne rujave barve. Ker niso vrata na srednjem šteklu skorej nič ležale, je brez dvoma samo železni zarujaveli čep prouzročil, da se je kamen razsul. Kamen je bil popolnoma zdrav, brez žil, a moral je odjenjati, ker se je prostornina železnemu steklu povečala.

Naravnost nasprotne pa so v tem oziru lastnosti čistega cementa. Cement varuje železo proti rují. Celo v vodi se železa, ki je zalito s cementom, ne prime rujà in zato sega previden zidar vselej, kjer je le mogoče, po cementu. Tudi tenka prevlaka železa s cementom uže zabrani rujò in zato je priporočati, da železo vsaj s cementom prej prevlečemo, predno ga vzdiamo ali zagipsamo.

Obrtnijske raznoterosti.

Kovinsko lepilo. Prav dobro kovinsko lepilo naredimo, ako namešamo gipsa z vodo, ter pridenemo nekoliko arabske gume.

Zarjavele vijake je časih zelo težko odviti in odstraniti. Ako pa glavo vijakovo razbelimo, potem gre vijak prav rad iz svoje matice. Treba je razgreti kos železa ali jekla, ter ga postaviti za nekaj minut na glavo vijakovo. Vroči vijak se potem brez težave zasuče z izvijačem.

Kako variti jeklo? Jeklo se lahko varí z nastopnimi pripomočki: Vzemi 41 $\frac{1}{2}$ dela borove kisline, 35 delov čiste kuhinjske soli, 15 delov krvnelugaste soli (Blutlaugensalz) 7 $\frac{1}{2}$ dela kolofonija in 3 dele žgane sode, vse stolči v prah in zmešaj skupaj. Ta prah se potrese na one konce, katere hočemo zvariti.